

16.10.2025

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio

LUKUOHJE:

Tämä on luonnosmainen työversio korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vision tavoitteista vuoteen 2040. Vision tavoitteiden valmistelun pohjalla on korkeakoulutuksen ja tutkimuksen tilannekuva (liite 1).

Vision tavoitteet koostuvat

1) visiosta Suomelle vuonna 2040 (alun teksti)

2) korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kehittämisen tavoitteista vuoteen 2040

Visio 2040: Korkeakoulutus ja tutkimus rakentavat luovaa, osaavaa ja vaikuttavaa Suomea

Vahva arvoperusta: demokratia, sivistys ja akateeminen vapaus

Sivistys ja demokratia rakentavat suomalaista yhteiskuntaa. Sivistys luo edistystä ja tulevaisuuskasvua. Tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus ovat demokratian keskeistä perustaa.

Suomi on maa, jossa jokaisella on mahdollisuus oppia ja osallistua yhteiskuntaan lähtökohdista riippumatta. Suomalainen hyvinvointiyhteiskunta luo edellytykset laajaan sivistykseen ja hyvään elämään sekä mahdollistaa jokaiselle ihmiselle omien kykyjensä kehittämisen.

Korkeakouluyhteisöt vahvistavat yhteiskunnan avoimuutta ja vakautta. Korkeakoulut ovat kannustavia yhteisöjä, joissa jokainen voi löytää oman suuntansa ja rakentaa tulevaisuuttaan. Tutkijat tuovat taustaorganisaatioidensa tukemana tutkittua tietoa yhteiskunnan käyttöön osallistumalla yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Suomi on luova ja utelias yhteiskunta. Kykymme ratkaista kompleksisia kysymyksiä yhdessä vahvistaa kansantalouden kestävä kasvua. Tiede, korkea osaaminen ja taide rikastuttavat kulttuuria avaten uusia näkökulmia ihmisyyden ja kulttuurin ymmärtämiseen sekä luovat edellytyksiä uusille tieteellisille, teknologisille, taloudellisille ja ihmisten hyvinvointia edistävillä läpimurroilla.

Uutta luovat osaajat: kasvua, jatkuvaa oppimista ja yhteiskunnan uudistamista

Korkeakoulutus ja tutkimus ovat kansantalouden kestävä kasvun ja hyvinvoinnin tärkein lähde. Suomalaisissa korkeakouluissa kasvaa luovia ja rohkeita osaajia sekä tehdään tutkimusta, joka uudistaa yhteiskuntaa ja tuottaa ratkaisuja tulevaisuuden haasteisiin.

Korkeasti koulutetut osaajat ovat Suomen menestyksen avain kovenevassa kansainvälisessä kilpailussa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. He tuovat yhteiskuntaan laaja-alaista, monipuolista ja ajantasaista työelämän tarpeisiin vastaavaa osaamista. Tutkimus ja koulutus edistävät yhteiskunnan uudistumista, innovaatioiden syntyä sekä kriittistä osaamista ja ajattelua.

Korkeakouluissa on joustavat ja oppijälhtöiset koulutuspolut, jotka mahdollistavat korkean osaamistason, jatkuvan oppimisen ja liikkuvuuden. Oppijälhtöisyys, sujuvat siirtymät sekä tutkintojen ja osaamisen tunnistettavuus toteutuvat. Suomi on modernin oppimisen kärkimaa, jossa arvostetaan laadukasta opetusta.

Jokaisella on mahdollisuus päivittää ja uudistaa osaamistaan elämän eri vaiheissa koulutus- tai osaamistasoa nostavalla tai syventävällä koulutuksella. Korkeakoulut tuovat osana jatkuvan oppimisen tarjontaa tutkimukseen pohjautuvia ratkaisuja työelämän ja yhteiskunnan uudistamiseksi. Tutkimus kytkeytyy tiiviisti koulutukseen ja osaamisen kehittämiseen.

Suomessa on laaja tutkimuksen omavaraisuus monipuolisesti eri tieteenaloilla. Tutkijoilla on vapaus valita tutkimusaiheensa- ja metodinsa. Tutkimushenkilöstöä on riittävästi koko yhteiskunnan ja TKI-järjestelmän tarpeisiin. Korkeakoulutuksen tuoma osaaminen on edellytys vaikuttavalle ja uudistavalle tutkimustoiminnalle.

Vaikuttavaa ja vetovoimaista: kansainvälisesti erottuvaa tutkimusta ja koulutusta

Suomalainen tutkimus ja korkeakoulutus ovat kansainvälisesti kilpailukykyistä ja erottuvaa. Suomi on kansainvälisille osaajille vetovoimainen, vastaanottava maa, jossa palvelut toimivat. Maailman onnellisimpaan maahan halutaan tulla tutkimaan, opiskelemaan, elämään ja tekemään töitä.

Tutkimus ja korkeakoulutus luovat vaikuttavaa asiantuntemusta, tietoa ja innovaatioita. Yhteiskunnan T&K-intensiteetin vahvistuminen, kasvaneet T&K-menot ja tiivistynyt T&K-yhteistyö ovat lisänneet tutkimustyön määrää, nostaneet T&K-toiminnan kunnianhimon tasoa ja vahvistaneet vaikuttavuutta. Tutkimushenkilöstöä on riittävästi tutkimus- ja kehittämistoiminnan tehtäviin koko yhteiskunnassa.

Suomalainen korkeakoulu- ja tutkimusjärjestelmä tekee laatua, vaikuttavuutta ja kilpailukykyä vahvistavia valintoja. Korkeakoulut toimivat aktiivisesti ja vastuullisesti kansainvälisessä koulutus- ja tutkimusyhteistyössä.

Suomalaiset korkeakoulut tekevät yhteistyötä keskenään sekä yritysten ja yhteiskunnan muiden toimijoiden kanssa. Yhteinen tekeminen, verkostomainen toiminta ja kumppanuudet vahvistavat Suomen asemaa ja vaikuttavuutta globaalissa toimintaympäristössä.

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen tavoitteet vuoteen 2040

Vuonna 2040 puolet nuorista aikuisista suorittaa korkeakoulututkinnon. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan osuus on neljä prosenttia bruttokansantuotteesta.

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiossa vuodelle 2040 määritellään uudet ja täydentävät tavoitteet koulutustason noston ja T&K-intensiteetin kasvattamisen rinnalle.

- Suomi on demokratian ja tieteen vapauden mittareilla maailman kärkeä
- Suomessa tehtävä tieteellinen perustutkimus on maailman kärkeä nykyistä useammalla tieteellä
- Nuoret aloittavat korkeakouluopinnot suoraan toisen asteen koulutuksen jälkeen

- Korkeasti koulutettujen osaaminen on todennetusti ja mitatusti monipuolista, ajantasaista ja työelämän tarpeisiin vastaavaa
- Tohtoreiden osuus tutkimushenkilöstössä kasvaa koko TKI-järjestelmässä 30 prosenttiin ja yrityksissä 15 prosenttiin
- Korkeakoulut ovat merkittävän jatkuvan työelämlähtöisen koulutuksen tuottaja
- Suomeen halutaan tulla tutkimaan, opiskelemaan, elämään ja tekemään töitä. Profiloituneet osaamiskeskittymät ja tutkimusinfrastruktuurit takaavat Suomen korkeakoulukentän vetovoiman.
- Korkeakoulut ovat hyvinvoivia työ- ja opiskeluyhteisöjä
- Suomessa on kansainvälisessä kilpailussa menestyvä, tiivistä yhteistyötä tekevä korkeakoulukenttä, joka on vastuullinen ja haluttu yhteistyökumppani
- Korkeakoulut hyödyntävät täysimääräisesti taloudellisen autonomian tuomat mahdollisuudet monipuolistaa rahoitus pohjaa

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen tilannekuva: Yhteiskunnan uudistaminen edellyttää korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kehittämistä

Vahvat instituutiot ja sivistys toimivat pohjoismaisten yhteiskuntien ja Suomen hyvinvoinnin peruspilarina. Yliopistot, ammattikorkeakoulut ja tutkimuslaitokset sekä laadukasta tieteellistä tutkimusta ja koulutusta tukevat Suomen Akatemia ja CSC – Tieteen tietotekniikan keskus muodostavat suomalaisen yhteiskunnan keskeisen sivistyksellisen perustan. Tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus on toimivan demokratian ja oikeusvaltion tae. Akateeminen vapaus on Suomessa turvattu, mutta kansainvälinen kehitys herättää huolta. Tutkitun tiedon rinnalle on noussut vaihtoehtoisia totuuksia, joilla pyritään vaikuttamaan ihmisten kokemuksiin todellisuuksiin. Nuorten koulutususkon on säilynyt korkealla tasolla, mutta tulevaisuususkon on huolestuttavassa laskusuunnassa.

Kansainvälinen yhteistyö on korkeakoulutuksen ja tutkimuksen ytimessä. Suomen tieteen vaikuttavuus on maailman keskitason yläpuolella, mutta keskeisten verrokkimaiden takana. Tutkimuksen kansainvälisen kilpailukykyyn vahvistaminen on kriittisen tärkeää koko suomalaisen yhteiskunnan menestyksen kannalta. Globaalin vastakkainasettelun ja jännitteiden lisääntyminen haastaa korkeakoulutuksen ja tutkimuksen toimintaympäristöä. Vapauden ja rajattomuuden ihanteeseen nojaava sektori joutuu sopeutumaan maailmaan, jossa vanhat raja-aidat vahvistuvat ja uusia syntyy jatkuvasti. Samalla globaali kilpailu osaamisesta ja osaajista kiihtyy. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyttä on edistettävä vastuullisuus- ja turvallisuuskysymykset aiempaa vahvemmin huomioon ottaen. Tarve rakentaa tiiviimpää yhteistyötä samat arvot jakavien toimijoiden kanssa korostuu. Pohjoismaisen ja eurooppalaisen tutkimus- ja korkeakoulutusyhteistyön merkitys vahvistuu. Kansallisen tutkimustoiminnan ja kansainvälisen yhteistyön edellytyksiä vahvistaa vuoden 2030 loppuun voimassa olevan valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituslain (1092/2022) toimeenpano. Yksityiset ja julkiset T&K-toiminnan panokset ovat viime vuosina maltillisesti kasvaneet.

Yhteiskunnan T&K-intensiteetin vahvistuminen edellyttää merkittäviä toiminnallisia muutoksia korkeakouluilta ja tutkimuskentän toimijoilta. Kriittisin tarve on T&K-toimintaa tekevien osaajien määrän kasvattamiselle ja koulutustason nostamiselle. T&K-henkilöstön koulutustaso on alle verrokkimaiden, minkä vuoksi T&K-työtä tekevien tohtoreiden ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden määrää on kasvatettava. Kilpailukyisen tutkimusympäristön rakentaminen edellyttää tutkimusinfrastruktuurien vahvistamista. Tutkijankoulutusta sekä vastuullista tutkijan ja tutkimuksen arviointia on kehitettävä ja päivitettävä vastaamaan muuttuvan yhteiskunnan tarpeita. Yritysyhteistyön kehittäminen ja yksityisen rahoituksen vivuttaminen edellyttää korkeakoulujen ja yritysten TKI-yhteistyön käytäntöjen vahvistamista tukemaan korkeakoulujen laajaa vaikuttavuutta

Suomen yhteiskunnan uudistuminen ja talouden kasvupotentiaalin vahvistamiseksi T&K-intensiteetin kasvun ohella on nostettava koulutus- ja osaamistasoa. Nuorten aikuisten (25– 34-vuotiaiden) korkeakoulutettujen osuudella mitattuna Suomi on jäänyt alle OECD-maiden keskiarvon. Koulutustason nosto edellyttää saavutettavuuden parantamista ja toimivia koulutuspolkuja perusasteelta ja toiselta asteelta korkeakoulutukseen sekä ensikertalaisten opiskelijoiden aloittajamäärien kasvattamista ja läpäisyn parantamista. Lisäksi korkeakouluyhteisöjen hyvinvointiin ja opiskelijoiden moninaistuviiin taustoihin on kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota. Koulutustason nostoa ei saa tehdä korkeakoulutuksen laadun kustannuksella. Tämän päivän korkeakoulutetut rakentavat tulevaisuuden yhteiskuntaa ja työelämää. Korkeakoulutus antaa eväitä kriittiseen ajatteluun, osallisuuteen ja vastuunkantoon yhteisestä tulevaisuudesta. Suomalaisten aikuisten osaamistaso on erityisesti tiedonkäsittelyn perustaitojen ja ongelmanratkaisun osalta

maailman kärkeä. Tulevaisuuden työelämän tarpeisiin vastaaminen ja työelämän uudistaminen edellyttää korkeakoulututkintojen järjestelmän kehittämistä. Myös osaamis- ja koulutustarpeen ennakkointia ja koulutusvastuusääntelyä on tarve uudistaa. Jatkuvan oppimisen keinoin voidaan tarjota asiantuntijuuden kehittämisen mahdollisuuksia eri elämäntilanteisiin ja ammatillisen kasvun vaiheisiin. Jatkuvan oppimisen volyymin kasvattaminen edellyttää koulutuksen rahoituksen ja koulutustarjonnan tarkoituksenmukaisuuden tarkastelua.

Suomalainen korkeakoulujärjestelmä on useiden tulevaisuuden haasteiden ympäröimä. Ikäluokkien pieneminen haastaa nykyistä korkeakouluverkkoa 2030-luvulle tultaessa. Digitalisaatiokehitys mullistaa paitsi tutkimuksen tekemistä ja koulutuksen järjestämistä, myös organisaatioiden hallintoa ja korkeakoulutuksen rakenteita. Kovenemaan kansainväliseen kilpailuun vastaaminen ja laadun vahvistaminen edellyttävät korkeakoulujen profiloitumista ja työnjaon syventämistä.

Korkeakoulujärjestelmän merkittävä sisäinen muutosilmiö on ollut useiden korkeakoulujen yhdistyminen sekä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välisten korkeakoulukonsernien määrän kasvu. Konsernirakenteita ei ole kuitenkaan riittävässä määrin hyödynnetty. Monien korkeakoulusektorin tulevaisuuteen liittyvien kysymysten vuoksi korkeakoulujärjestelmän toimintamallien ja lainsäädännön tulevaisuutta on tarkasteltava avoimesti ja ennakolluultomasti.

Suomalaisen korkeakoulutuksen ja tutkimuksen julkinen rahoituksen osalta on olemassa yhteisymmärrys julkisen rahoituksen pitkäjänteisyyden tarpeesta. Viimeisinä vuosina korkeakoulujärjestelmään kohdistuviin yhteiskunnallisiin odotuksiin vastaaminen on edellyttänyt korkeakouluilta merkittäviä tuottavuustoimia. Lisäksi keskeisissä verrokkimaissa on panostettu Suomea vahvemmin korkeakoulutuksen julkiseen rahoitukseen. Yksityisen rahoituksen osuus erityisesti koulutuksen rahoituksessa on kansainvälisesti vertailtuna pieni. Myös korkeakoulujen T&K-toiminnan rahoituksessa yritysrahoituksen määrä on vähäistä. Julkisen talouden kestävyYTEEN liittyvät paineet haastavat tulevana vuosina korkeakoulutuksen ja tutkimuksen valtionrahoitukseen tehtävien panostusten kasvattamisen. Tilanne edellyttää resurssien priorisoimista, koko sektorin toiminnan tehostamista yhteistyön keinoin ja/tai yksityisen rahoituksen osuuden kasvattamista tutkimuksen ja koulutuksen rahoituksessa.